

*Боднарчук Ю.Ю.,
к. істор. наук, доцент кафедри
інформаційної та соціокультурної діяльності
Західноукраїнського національного університету
Франчук Н.,
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЙОСИПА СЛІПОГО ЯК ЗРАЗОК НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО УКРАЇНЦЯ

В історії Української греко-католицької церкви постать Блаженнішого Патріарха Йосипа Сліпого є надзвичайно промовистою, адже, досліджуючи шлях Митрополита, ми бачимо як віддзеркалює він шлях, який пройшла у минулому столітті Церква. Це був шлях поневірянь, скорботи, занепаду та врешті-решт відродження. Йосип Сліпий – це одна із надскладних постатей в сучасній українській історії. З одного боку, Митрополит став першим українським кардиналом. З іншого боку, він отримав такий високий сан, перебуваючи у сталінських таборах як політв'язень. За власні переконання та принципи він заплатив дуже високу ціну, але до кінця життя залишався відданий своїм ідеалам.

Із характером, харизматичний, різкий у висловлюваннях, часто не патичкувався зі словами, простий і відкритий у спілкуванні, але з тими, кому довіряв. Так говорили про митрополита Йосифа Сліпого. Справжнє прізвище – Йосиф Коберницький-Дичковський. За переказами, пращур Йосифа Сліпого бився на боці Івана Мазепи під Полтавою, за що й був осліплений вояками Петра І. Звідти й пішло родинне прізвище Сліпий. Народився 1892 року в селі Заздрість, Тербовельського повіту в багатодітній родині. У дитинстві мріяв, що стане професором – саме тому завжди вчився з великим завзяттям та наполегливістю. Попри його мрії, на практиці виходило по-різному.

Навчався у Тернопільській українській гімназії, яку згодом закінчив з відзнакою. У 1912 році вступає до Львівської греко-католицької духовної семінарії та університету. Вступні іспити прийматиме митрополит Андрей Шептицький, який потім висвятить Йосифа в іереї й пошле на навчання в Інсбрукський університет, а далі – у Рим. У 1922 році «магістер агрегатус» (дослівно – унікальних наук), доктор філософії й теології Йосиф Сліпий повертається до Львова і стає професором, а згодом і ректором Львівської духовної семінарії, що переростає в академію. На той час він був фактично правою рукою Шептицького. Придивляючись до молодого й енергійного ректора, Шептицький усе більше утверджувався в рішенні зробити Сліпого своїм

наступником. Крім високої освіченості й організаторських здібностей, він побачив у ньому ще одну визначальну рису – цілісність характеру й відданість справі. «Цей не відступить, – говорив митрополит про Сліпого. – Загине, а не відступить».

Наприкінці 1939 року Митрополит Андрей висвятив Йосифа (Сліпого) на єпископа. Передбачалося, що саме він стане наступним очільником Церкви. На оголошення цієї новини, єпископ Йосиф (Сліпий) відповів, що страшно приймати таку відповідальність в такі важкі часи. Митрополит Андрей парировав тим, що буде ще страшніше, якщо він не прийме. На той час до Львова уже прийшли радянські війська. Рішення потрібно було приймати швидко і з поглядом у майбутнє. Саме завдяки подібній далекоглядності, у 1944 році, коли помер митрополит Андрей, Церква вже мала наступника. Через відмову співпрацювати, представники радянської влади усунули практично всю верхівку УГКЦ. По тому, під політичним тиском, було проведено операцію «самоліквідації» Церкви. Владику Йосифа, як і інших церковнослужителів, було ув'язнено. У зв'язку із цією подією, життя Йосипа Сліпого можна поділити на періоди до ув'язнення та після ув'язнення.

У 1945 році Йосифа Сліпого арештували вперше. Йому приписали контрреволюційну діяльність, шпигунство на користь Ватикану, паразитичне життя за рахунок народу і засудили до восьми років. Потім було ще три терміни. Кожен – за продовження пастирської праці. Навіть у тюрмі Йосиф Сліпий лишався для всіх беззаперечним авторитетом. Колишній майор Червоної Армії Шифрін писав: «Ми розуміли, що радянська влада ніколи не звільнить того, хто був для українців духовним прапором... Митрополит Сліпий виглядав велично навіть в арештантській одежі... Спокійний, висококультурний, він сидів у радянських таборах... у тому киплячому казані «злодійської каламуті» вже друге десятиріччя і був дуже хворий... але тримався непохитно і намагався не бути тягарем нікому, а допомагати іншим». Його поважали навіть урки: коли одного дня нарядчик вигнав 60-літнього митрополита на роботу за зону, в'язні застрайкували, а нарядчика попередили, що зроблять самосуд.

Пізніше, коли він пригадував той момент, то зазначав, що хоч звинувачення висували різні, враження було таким, наче засуджують саме за те, що він був «католицьким митрополитом». Не без того, що митрополиту Йосифу давали «шанси». Йому пропонували зайняти пост митрополита Київського РПЦ, зрозуміло, що за умови переходу на православ'я. Не менш очевидно, що він не погоджувався і його несправедливе ув'язнення продовжувалося. Він знаходив різні шляхи, щоб передати з таборів своє пастирське слово. Митрополит примудрявся навіть готувати й передавати на волю напередодні Великодня освячене миро. Збереглися листи, де він просить прислати йому різні масла і трави. Там, у тюрмі, Сліпий готував миро, освячував, а потім передавав як ліки, що «не підійшли, але хай будуть вам, щоб не пропали».

18 років таборів на Сибіру і в Мордовії. Він сам називав цей час втраченим. За Владику Йосифа часто просили і добивалися його звільнення різні впливові люди – це папа Іоанн XXIII. Також, очевидно, що й і президент США Джон Кеннеді, що мало найбільший вплив. Врешті, його неочікувано відпустили.

Владика Йосиф поїхав до Риму і оселився в Ватикані, до Львова його тоді не впустили. Наприкінці 1963 року Ватикан визнав за Йосифом титул Верховного архієпископа, а 25 січня 1965 року папа Павло VI іменував його кардиналом. Ієрарх також користувався титулом «патріарх», але цього Рим не визнав.

Кардинал Йосиф (Сліпий) докладав значних зусиль задля творення української самобутньої Церкви, відбув декілька візитів на різні континенти, спілкувався з вірними. У тому числі, у форматі міжнародних конгресів. За його сприяння, у Римі збудували Собор святої Софії. Також організував Український католицький університет святого Климентія. Активно займався видавничою діяльністю. У тому числі, відновив давні проекти – «Богословія», журнал «Дзвони» і ін. Попри все, не дозволяв цілувати йому руку – говорив, нехай замість цього краще працюють. Сам був працелюбним, відзначався працездатністю і не любив лінивих людей. Йосиф Сліпий зробив надзвичайно багато для примирення та єднання греко-католиків із православними. Коли він прилетів до Канади, то негайно поїхав до лікарні, де лежав хворий митрополит УПЦ Іларіон (Іван Огієнко). Він мріяв про «церковне з'єднання у здвигненні Патріархату Української Церкви». Головним постулатом цього єднання мали стати дві істини: Бог і Україна. «Найбільша наша сила – це єдність, – писав він. – Ця єдність переходить вузькі межі часу і простору. Вона сягає в тисячоліття нашого християнства, в дальші навіть століття нашого народу».

Патріарху Йосипу Сліпому не довелося жити і працювати в незалежній самостійній українській державі. Але весь свій трудовий шлях він присвятив боротьбі за неї. І в тому, що вона відбулася, немала його заслуга. За словами блаженного Папи Івана Павла II, «він простелив свободу сучасній Україні». Адже для Йосипа Сліпого «Батьківщина — це наш рідний край, наша мова, наша історія, наша віра, всі наші предки, що впродовж століть будували свою державу... Тільки в Батьківщині через законну рідну державу народ вповні заспокоює свої духовні й суспільні потреби та досягає найвищий ступінь ладу, безпеки і добробуту».

Помер Йосип Сліпий у 1984 в Римі, був похований у соборі св. Софії. Згідно із заповітом Патріарха Йосифа, його тіло у 1992 перевезено в Україну і перепоховано у соборі св. Юра у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левантович О. «Не цілуйте рук, а краще виконуйте свою роботу». Сім історій про Йосифа Сліпого. *Твоє місто*. 2017. URL: http://tvoemisto.tv/news/ne_tsiluyte_ruk_a_krashche_vykonuyte_svoyu_robotu_sim_istoriy_pro_yosyfa_slipogo_84008.html

2. Липовецький С. Патріарх, визнаний народом, не визнаний Ватиканом. *Історична правда*. 2012. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/02/18/73821/>
3. Мандзюк Д. Митрополит Йосип Сліпий 18 років відбув у радянський концтаборах. *Gazeta.ua* 2012. URL: https://gazeta.ua/ru/articles/history-journal/_mitropolit-josip-slijij-18-rokiv-vidbuv-u-radyanskih-konctaborah/421895
4. Український інститут національної пам'яті Біблійний Йосиф України (до річниці від дня народження Йосипа Сліпого). URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/bibliynuy-yosyf-ukrayiny-do-richnyci-vid-dnya-narodzhennya-yosypa-slipogo>
5. Терещук Г. 17 лютого минає 130 років від дня народження митрополита, кардинала Йосифа Сліпого. 2022р. URL :<https://www.radiosvoboda.org/a/vatykan-moskva-zaslannya-slipyy/31707826.html>
6. У цей день 55 років тому Патріарх Йосип Сліпий став кардиналом. 2020 р. URL: <https://ctdug.lviv.ua/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB-%D0%B9%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BF-%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%BF%D0%B8%D0%B9/>

Вакуленко Б.,

*магістрант соціально-гуманітарного факультету
Західноукраїнського національного університету*

РЕФОРМА БОГОСЛОВСЬКИХ СТУДІЙ ПРОНЕСЕНА УПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Упродовж двадцяти років у Львові Йосип Сліпий втілював в життя програму педагогічного та богословського відновлення, яку називав «реформою богословських студій» [1, 71]. На переконання новопризначеного ректора, реформа, якої потребувала Церква, «повинна починатися з освіти в семінарії» [2,119]. Адміністрування церковної системи вищої освіти здійснювалося за Енциклікою Папи Пія XI від 24 травня 1931 р. «*Deus scientiarum Dominus*» [3, 129].

Після звільнення з тюрми і концтаборів Митрополит сподівався повернутися до Львова, де він міг би знову виконувати свої церковні та освітні обов'язки, проте був змушений переїхати в м. Рим. Там «реформа богословських студій» продовжувалася у новоствореному «Українському Католицькому Університеті ім. св. Климента Папи» (УКУ).

Хронологічно УКУ став четвертою інституцією, якою Блаженніший Йосиф керував протягом своєї півстолітньої педагогічної кар'єри: першими трьома були Греко-католицька духовна семінарія у Львові, Богословське наукове товариство та Греко-католицька богословська академія. На Статутах та ідейному багатстві цих трьох інституцій, створених проф. Й. Сліпим, в українській церковній системі утворилося міцне підґрунтя вітчизняної богословської думки, духовного виховання та високого рівня духовної освіти [3, 130].

Незважаючи на мінливість зовнішніх факторів, богословська філософія освіти Й. Сліпого демонструвала логічну послідовність упродовж п'яти десяти-